

חידת הסיפור ביצירתה של אלה אמיתי סדובסקי

רותי אופק

יצירתה של אלה אמיתי סדובסקי מתייחדת בשילוב של נרטיב וצורה עם דגמים החוזרים על עצמם. זהו מעין דפוס חוזר המשמש כעוגן, כמו תו מוזיקלי החוזר שוב ושוב ביצירה. חזרה זו הופכת את דגמי הרקע למוכרים ומשחררת את מבטו של הצופה לעבר הלא מוכר, החדש והשונה בכל אחת מהיצירות – הדמויות, החפצים והסיטואציות השונות. ביצירותיה של אמיתי סדובסקי מתקיימת חוקיות פנימית של שילוב הנושא והרקע, באופן שחושף ומסווה בו-בזמן חוויות ורגשות. המתבונן ביצירה הופך לסוג של מציצן המביט בסצנה שהיא לעיתים אינטימית, ועם זאת נדמה שהיא נחסמת למבט ולא מאפשרת לצופה לחדור לתוכה. מעטות הדמויות בעבודות היוצרות קשר עין עם המתבונן. ההתבוננות בציוור כמו דורשת מהצופה הרמת מסך או שבירת קיר כדי לחשוף את הסצנה התיאטרלית, דמוית-המציאות, המתגלה כסצנה המתרחשת במקום-לא-מקום, שאינו עונה על קריטריונים של ייצוג מציאות.

אפרת ביברמן בספרה סיפורי בדים כותבת כי "למרות היעדר סיפור לשוני, ההנחה היא שהמתבונן מכונן בתודעתו, על סמך ההתבוננות בציוור, אובייקט בעל מאפיינים ומבנה סיפוריים, והסיפור הלשוני הוא מעין 'נעדר נוכח' שנבנה על סמך הרמזים החזותיים שהציוור מציג [...] כיוון מחשבה זה משמעו כי הציוור ניחן ביכולות נרטיביות שאינן נסמכות על טקסט ספרותי, אלא עלולות מתוך הציוור באמצעיו הוא. רוב הדמויות נשארות אנונימיות, בלתי מזהות, הדמויות עסוקות בשלהן ואילו המתבונן חודר לעולמם".¹

דרור פימנטל, במאמרו על ספרה של ביברמן, מציג גישות של פילוסופים שונים לנושא של הנרטיב בציוור. לפי גוטהולד אפרים לסינג "הספרות קשורה לזמן, ואילו הציוור קשור לחלל. הבחנה זו שוללת כמובן את נוכחות הנרטיב בציוור. שהרי הנרטיב, מעצם טבעו, שייך לממד הזמן, וככזה יש באפשרותו להיות מיוצג בעיקר בספרות. לסינג מכניס את הנרטיב לציוור בדלת האחורית דרך מושג הרגע הפורה. לסינג מדבר בזכות ציורים המתארים מצבים המעוררים את סקרנות הצופה באשר למה שהתרחש לפנייהם ואחריהם, ובכך מגרים את דמיונו לרקום מהם נרטיב שלם".²

את אותו "רגע פורה", שלסינג מכנה גם "רגע מעובר", אפשר למצוא ברבות מיצירותיה של אלה אמיתי סדובסקי. זהו רגע של התרחשות, שנקלט במכחולה של האמנית ומעורר בצופה סקרנות לגבי הרגע שקדם לו או זה שיבוא אחריו, לנרטיב שהוא נושא בחובו. לדברי אמיתי סדובסקי: "בציורים ובהצבות אני יוצרת חידות חזותיות של מרחב וזמן. אני מבקשת לבחון את האינטימי שמשתנה כל

1 אפרת ביברמן, סיפורי בדים – נרטיב ומבט בציוור, רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר אילן, 2009, עמ' 74.
2 דרור פימנטל, "הריב על הרב, בעקבות ספרה של אפרת ביברמן סיפורי בדים", על החושני באמנות, היחידה להיסטוריה ותיאוריה בצלאל, גיליון 22, 2011.

העת, את תפיסת העצמי לנוכח האחר, את הממשי והשתקפויותיו, ואת יכולתו של הציור לאחוז בסיפור עד לנקודה מסוימת ואז להרפות ממנו".³

אחד המאפיינים הבולטים ביצירתה של אלה אמיתי סדובסקי הוא הציורף והמיזוג של מרכיבים שונים ליצירת משמעויות חדשות ומקוריות. שילוב של מציאות ודמיון, שילוב בין פנים לחוץ, וגם שילוב של חומרי יצירה מפתיעים כמו רקמות ובדים מודפסים. השימוש בחומרים מן-המוכן, ברדי-מייד, מכניס ליצירה ממד נוסף ובלתי צפוי. במבט ראשון בעבודותיה נדמה כי הכול ציור, והגילוי של האלמנטים הנוספים מחולל רגע מפתיע, שמרתק את הצופה ליצירה וגורם לו להתקרב ולהתרחק ממנה.

האשליה שהכול ציור בולטת במיוחד בשתי עבודות [ראו עמ' --], שבהן הרקמה שברקע מתפרשת מבחינה חומרית רק כאשר מתקרבים אליהן. העיבוד בשחור-לבן של הדמות הישובה בקדמת היצירות מחזק אשליה זו. הרקמה המוכנה או הבדים המודפסים המשתלבים בעבודות הופכים לחלק אינטגרלי של הציור והם מעצימים את הממד האמביוולנטי של הגילוי וההסוואה, של הדמיית המציאות וריחוק מן המציאות, המתקיים בעבודותיה של אמיתי סדובסקי.

הנרטיב בעבודותיה של אמיתי סדובסקי מסתתר מאחורי שלל המצאות והפתעות חזותיות. כמו בכל יצירת אמנות, "האמת" היא תמיד בעיני המתבונן. העבודות של אמיתי סדובסקי הן חידות שאינן מתפרשות לנרטיב אחד. כל עבודה היא התחלה של סיפור, אולי סופו, ואולי רק רגע אחד מתוכו, רגע פורה שמבקש מהצופה לרקום את הסיפור בעצמו.

3 אלה אמיתי סדובסקי, מתוך נייר עמדה, להשלים פרטים.